

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 10 april 2015

B 360-14

KLAGANDE

TH

Ombud och offentlig försvarare: Advokat PE

MOTPARTER

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. Sekretess

Ombud och målsägandebiträde: Advokat AR

SAKEN

Sexuellt ofredande m.m.

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges dom 2013-12-17 i mål B 2915-13

Dok.Id 102887

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstodomstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att det inte utgjorde ett rättegångsfel att fästa avseende vid de uppgifter som målsäganden lämnade under polisförhören. Prövningstillstånd meddelas inte rörande målet i övrigt. Hovrättens dom står därmed fast.

Hovrättens förordnande om sekretess ska fortsatt gälla.

PE får ersättning av allmänna medel med 14 355 kr. Av beloppet avser 11 484 kr ersättning för arbete och 2 871 kr mervärdesskatt.

AR får ersättning av allmänna medel med 2 393 kr. Av beloppet avser 1 914 kr ersättning för arbete och 479 kr mervärdesskatt.

Kostnaden för försvararen och målsägandebiträdet i Högsta domstolen ska staten svara för.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

TH har yrkat att Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut i ansvarsdelen och ogillar åtalet helt. Han har vidare yrkat att Högsta domstolen oavsett utgången i ansvarsdelen ogillar de enskilda yrkandena.

Riksåklagaren har inte motsatt sig att hovrättens dom undanröjs i relevanta delar och att målet återförvisas till hovrätten för fortsatt behandling.

Målsäganden har intagit samma ståndpunkt som riksåklagaren.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av

punkten 4 nedan.

SKÄL

1. TH dömdes i tingsrätten och hovrätten för sexuellt ofredande (åtalspunkterna 1 och 2; punkt 1 i tingsrättens domslut) och barnpornografibrott, ringa brott (åtalspunkten 3; punkt 2 i tingsrättens domslut).
2. Till grund för domstolarnas bedömning när det gäller åtalspunkterna 1 och 2 låg främst målsägandens uppgifter. Målsäganden var emellertid varken i tingsrätten eller i hovrätten personligen närvarande vid huvudförhandlingen. Hennes uppgifter lades i stället fram genom en ljud- och bildupptagning från ett polisförhör. Vid detta förhör hade inte TH varit representerad, eftersom han då ännu inte var misstänkt.
3. TH har gjort gällande att hans rätt till rättvis rättegång har kränkts genom att han inte har fått tillfälle att ställa frågor till målsäganden.
4. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om det har förekommit rättegångsfel i hovrätten.

Den rättsliga regleringen

5. När huvudförhandling hålls ska bevisning tas upp vid denna (35 kap. 8 § rättegångsbalken). Ljud- och bildupptagning av en berättelse som har lämnats inför polis eller åklagare med anledning av en förestående eller redan inledd rättegång får endast i vissa undantagsfall åberopas som bevis i rättegången (35 kap. 14 § rättegångsbalken). Om det inte föreligger ett sådant undantagsfall men domstolen ändå tillmäter de uppgifter som har lämnats under förhöret betydelse som bevisning, så föreligger det ett rättegångsfel.

6. När det föreligger ett sådant undantagsfall som avses i 35 kap. 14 § rättegångsbalken måste vid bedömningen av förhörsuppgifterna grundläggande rättssäkerhetsprinciper beaktas. Av artikel 6.3 d i Europakonventionen följer att den som har blivit anklagad för brott har rätt att förhöra eller låta förhöra en åberopad bevisperson.

7. Enligt Europadomstolens praxis får uppgifter som en bevisperson har lämnat utom rätta åberopas mot en tilltalad i brottmål om den tilltalade eller hans försvarare haft möjlighet att på något stadium – helst under rättegången men alternativt under förundersökningen – ställa frågor till de vittnen, målsägande eller medgärningsmän, vilkas utsagor åberopas som bevisning mot den tilltalade. Om emellertid den tilltalade inte har utnyttjat de möjligheter som bjudits, kan den tilltalade inte senare med framgång göra gällande en konventionskränkning. I målet *Andandonskiy mot Ryssland* (dom den 28 september 2006, no. 24015/02) fann Europadomstolen att den tilltalade hade avstått från sin rätt att höra ett vittne när han, företrädd av försvarare, på förfrågan inte hade motsatt sig att målet avgjordes i vittnets frånvaro. (Se även Hans Danelius, *Mänskliga rättigheter i Europeisk praxis*, 4 uppl. 2012, s. 263 ff., Europadomstolens dom den 2 juli 2002 i målet *S.N. mot Sverige*, no. 34209/96, samt beslutet den 22 oktober 1997 i fallet *Lindqvist mot Sverige* inför Europakommissionen, no. 26304/95). Av Europadomstolens praxis, se bl.a. det nämnda målet mot Ryssland, p. 53, framgår att ett avstående från en rätt som garanteras av konventionen måste ha varit entydigt.

8. Om domstolen grundar sitt avgörande endast eller huvudsakligen på uppgifter som en person har lämnat vid förhör utom rätta utan att den tilltalade har haft tillfälle att ställa frågor till denne och inte heller kan anses ha avstått från sin rätt, föreligger det ett brott mot rätten till rättvis rättegång i artikel 6 Europakonventionen (jfr 2 kap. 11 § regeringsformen). Det bör då i regel anses

ha förekommit ett rättegångsfel som innebär att en väsentlig rättssäkerhetsgaranti har åsidosatts; rättegångsfelet är då att betrakta som grovt.

Frågan om ett rättegångsfel har förekommit

9. Ett sådant undantagsfall som avses i 35 kap. 14 § rättegångsbalken är att den som har lämnat berättelsen inte kan höras inför rätten på grund av psykiska besvär (se t.ex. NJA 1993 s. 68). I målet har målsäganden med stöd av ett läkarintyg åberopat psykiska besvär som hinder mot att inställa sig till huvudförhandlingen. Det får godtas att ett sådant hinder förelåg. Att domstolarna har fäst avseende vid de uppgifter som målsäganden har lämnat står därför inte i strid mot bestämmelsen i 35 kap. 14 §. Något rättegångsfel har vid bedömningen i denna del därmed inte förekommit.

10. Frågan är då om det har varit förenligt med THs rätt till rättvis rättegång att lägga de uppgifter som målsäganden lämnade i polisförhören till grund för sin bedömning på det sätt som domstolarna har gjort.

11. THs försvarare tog del av polisförhören med målsäganden i samband med slutdelgivningen av förundersökningen. Han begärde inte då att få ställa kompletterande frågor till målsäganden (jfr 23 kap. 18 § andra stycket rättegångsbalken; om ett sådant förhör hålls har den misstänkte och hans försvarare rätt att närvara). I det läget hade emellertid försvararen anledning att räkna med att målsäganden skulle komma att höras vid huvudförhandlingen. Det förhållandet att kompletterande förhör inte begärdes i samband med slutdelgivningen kan därför inte medföra att TH ska anses ha avstått från sin rätt att ställa frågor till målsäganden.

12. Sedan åtal hade väckts och målsägandebiträdet framställt önskemål om att målsäganden på grund av psykiska besvär inte skulle behöva infinna sig till huvudförhandlingen i tingsrätten godtog försvararen att målsägandens uppgifter vid polisförhören lades fram genom att ljud- och bildupptagningen spelades upp. TH kunde i detta läge eller i samband med överklagande till hovrätten – om han fäste avseende vid möjligheten att få ställa frågor till målsäganden – ha påkallat att ett nytt förhör med målsäganden hölls utom rätta. Vid ett sådant förhör hade försvaret kunnat ställa frågor till målsäganden. Om TH förvägrades ett sådant förhör kunde han ha anfört hinder mot huvudförhandling. Genom försvararens ställningstaganden till hur försvaret av TH skulle utföras får TH anses ha avstått från sin rätt att ställa frågor till målsäganden.

13. Det förhållandet att domstolarna har lagt de uppgifter som målsäganden lämnade i polisförhören till grund för sin bevisvärdering innebär därmed inte att TH inte har fått en rättvis rättegång.

14. Något rättegångsfel har inte förekommit i hovrätten. Det saknas skäl att meddela prövningstillstånd rörande målet i övrigt. Av det följer att hovrättens dom kommer att stå fast

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog (skiljaktig), Ella Nyström (skiljaktig), Kerstin Calissendorff, Ingemar Persson (referent) och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Daniel Gillgren

BILAGA TILL PROTOKOLL

2015-02-03

Mål nr
B 360-14

SKILJAKTIG MENING

Justitieråden Stefan Lindskog och Ella Nyström är skiljaktiga och förklarar att det utgjorde ett rättegångsfel att fästa avseende vid de uppgifter som målsäganden lämnade under polisförhören. De anför följande.

Vi instämmer i vad majoriteten anför t.o.m. punkt 11. Härefter ska skälen enligt vår mening ha följande lydelse.

Sedan åtal hade väckts och målsägandebiträdet framställt önskemål om att målsäganden på grund av psykiska besvär inte skulle behöva infinna sig till huvudförhandlingen i tingsrätten, godtog försvararen att hennes uppgifter vid polisförhören lades fram genom att ljud- och bildupptagningen spelades upp. Detta ställningstagande får emellertid anses avse det förhållandet att målsägandens psykiska besvär medförde att det inte förelåg hinder enligt 35 kap. 14 § rättegångsbalken mot att målsägandens uppgifter lades fram i den ordningen. Det innebar visserligen att frågor inte kunde ställas till målsäganden, men detta kan inte ges innebörden att TH ska anses ha valt att inte ställa sådana frågor; han blev ställd inför situationen.

Det kan sättas i fråga om inte TH, när det stod klart att målsäganden inte skulle inställa sig till huvudförhandlingen, borde ha anmält hinder mot huvudförhandling eller försökt att få till stånd ett nytt förhör utom rätta, där han hade varit representerad. Han kan emellertid inte genom inte göra så anses

Dok.Id 105465

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

ha valt bort en förhörs möjlighet på det sätt som det enligt Europadomstolens praxis krävs för han inte skulle kunna göra gällande sin principiella rätt att låta förhöra målsäganden.

Av det anförda följer att det förhållandet att domstolarna har lagt de uppgifter som målsäganden har lämnat i polisförhöret till grund för sin bevisvärdering innebär att TH inte har fått en rättvis rättegång. Det föreligger därmed också ett rättegångsfel. Den i det meddelade prövningstillståndet ställda frågan ska besvaras i enlighet med detta.

Överröstade i denna del är vi ense med majoriteten i frågan om prövningstillstånd ska meddelas rörande målet i övrigt.